

Актуальна тема номера:

“ІНСТИТУТ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
(БАНКРУТСТВА)
ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ УКРАЇНИ”

Борис Поляков

доктор юридичних наук, професор,
суддя Північного апеляційного господарського суду

ВСТУП ДО АКТУАЛЬНОЇ ТЕМИ

Інститут неплатоспроможності фізичних осіб є наймолодшим і виник зовсім нещодавно – 21 жовтня 2019 р., з моменту набрання чинності Кодексом України з процедур банкрутства (далі – КУЗПБ). Щоправда, до цього за Законом України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” фізичні особи – підприємці вже були суб’єктами банкрутства і, незважаючи на деякі особливості в їхньому правовому регулюванні, до них здебільшого застосовувалися правила, які стосувалися юридичних осіб.

Що ж до інституту неплатоспроможності фізичних осіб, норми якого зосереджені в Книзі четвертій КУЗПБ, то він суттєво відрізняється від попередніх положень, зокрема для громадян-підприємців.

Передусім привертає увагу покорова регламентація самої процедури неплатоспроможності: починаючи з умов відкриття і закінчуючи правовими наслідками закриття справи.

У зв’язку з цим виділяються своєю деталізацією правовий статус боржника, арбітражного керуючого, представницьких органів кредиторів, судові процедури (реструктуризація та погашення боргів), які застосовуються до боржника.

Водночас низка питань процедури неплатоспроможності й надалі регулюється загальними нормами, які стосуються банкрутства юридичних осіб (ст. 113 КУЗПБ).

Це не лише порядок продажу майнових активів боржника, а й процес розгляду заяв, зокрема: кредиторів із грошовими вимогами до боржни-

ка; про визнання недійсними невідгідних і заінтересованих правочинів боржника; спорів щодо майна боржника тощо.

Низка норм, які стосуються банкрутства юридичних осіб, застосовуються до фізичних осіб з урахуванням особливостей процедури неплатоспроможності. Це, зокрема, норми, які регулюють порядок: прийняття заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство; проведення підготовчого, підсумкового судових засідань; оскарження судових актів; погашення вимог кредиторів; закриття провадження у справі про банкрутство та ін.

Так, у процедурі реструктуризації боргів справа про неплатоспроможність може бути закрита внаслідок неправомірних дій боржника (ч. 7 ст. 123, частини 8, 9 ст. 126, ч. 3 ст. 128 КУзПБ).

Варто звернути увагу, що певні категорії процедури неплатоспроможності мають деякі відмінності від інституту банкрутства. Це стосується: грошового зобов'язання; мораторію на задоволення вимог кредиторів; засобів забезпечення вимог кредиторів тощо.

Так, грошові зобов'язання, які мають особистий характер, не припиняються із закінченням справи про неплатоспроможність у зв'язку з закінченням процедури погашення боргів (ч. 2 ст. 134 КУзПБ).

Судові процедури, які застосовуються до боржника – фізичної особи, також мають свою особливість. Наприклад, процедура реструктуризації боргів фактично являє собою поєднання стадій розпорядження майном і санації, які застосовуються до юридичних осіб.

Слід зауважити, що п. 5 Прикінцевих та перехідних положень КУзПБ передбачає вже особливість розгляду справ про неплатоспроможність фізичних осіб щодо боргів, які виникли із-за кредитів в іноземній валюті до набрання чинності КУзПБ.

Ця особливість полягає в тому, що позичальники, у яких із майна є тільки будинок або квартира, які, відповідно, є предметом іпотеки та єдиним місцем проживання, а єдиним кредитором є банк, то для таких боржників передбачена спрощена процедура реструктуризації.

Суть такої процедури полягає у тому, що ще на етапі підготовчого засідання суд одночасно з відкриттям справи про неплатоспроможність затверджує план реструктуризації. При цьому процедура реструктуризації здійснюється без арбітражного керуючого, а також без проведення підготовчих заходів із формування пасиву й активу боржника.

Яке майбутнє очікує на інститут неплатоспроможності фізичних осіб?

Очевидно, що він буде розвиватися та укрупнюватися. Правовий досвід судової практики дасть змогу удосконалюватися законодавству про неплатоспроможність фізичних осіб у межах КУзПБ, що надалі, не виключено, призведе до появи нового спеціального закону в цій сфері. Наприклад, Закону України “Про неплатоспроможність (банкрутство) фізичних осіб”. Отож, слово тепер за законодавцем.